

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Jakou budoucnost připravit mimoměstským oblastem ve znalostní společnosti?

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2009/C 317/08)

zpravodaj: **pan SANTILLÁN**

Dne 10. července 2008 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Jakou budoucnost připravit mimoměstským oblastem ve znalostní společnosti?

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 24. června 2009. Zpravodajem byl pan SANTILLÁN.

Na 455. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 15. a 16. července 2009 (jednání dne 16. července 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor jednomyslně následující stanovisko.

1. Velká rozmanitost v Evropě

1.1 Územní rozmanitost je na území EU výjimečně pestrá a její struktura osídlení jedinečná. To přispívá ke kvalitě života jak obyvatelů měst, kteří žijí blízko venkovských oblastí, tak obyvatel venkova, kteří mají k dispozici snadný přístup ke službám. Tato struktura osídlení je také efektivnější, protože zde nedochází k obtížím typickým pro velmi rozsáhlé aglomerace, ani k velké spotřebě energie a záboru půdy, což jsou typické průvodní jevy živelného růstu měst. S postupující změnou klimatu a opatřeními pro přizpůsobení se této změně nebo pro boj proti ní se tato ne-hospodárnost stává stále významnějším faktorem ⁽¹⁾.

1.2 Za účelem rozlišení venkovských a oblastí od oblastí nevenkovských OECD rozlišuje mezi místními správními jednotkami (místní správní jednotky úrovně 1 či 2) a regiony (úroveň NUTS 3). Místní územní jednotka je venkovskou samosprávnou jednotkou, pokud její hustota zalidnění nepřesahuje 150 obyvatel na km². Regiony (NUTS 3) se liší rozsahem venkovských rysů, to znamená počtem obyvatel žijících v místních venkovských územních jednotkách.

1.2.1 V souladu s OECD se kromě toho rozlišují tři typy regionů:

- *regiony s převládajícími venkovskými rysy*: více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích;
- *regiony s výraznými venkovskými rysy*: 15–20 % obyvatel žije ve venkovských obcích;
- *regiony s převládajícími městskými rysy*: méně než 15 % obyvatel žije ve venkovských obcích.

Více než 50 % území EU-25 se považuje za venkovské oblasti.

1.2.2 V koncepci **Eurostatu** pro míru urbanizace se rozlišují tři typy oblastí:

- *hustě osídlená oblast*: souvislý shluk místních jednotek, z nichž hustota zalidnění každé z nich převyšuje 500 obyvatel/km², celkový počet obyvatel je nejméně 50 000;
- *přechodná oblast*: souvislý shluk místních jednotek, jež nepří-
náležejí k hustě zalidněné oblasti, přičemž hustota zalidnění každé z nich převyšuje 100 obyvatel/km² ^a celkový počet obyvatel je nejméně 50 000 nebo oblast sousedí s hustě osídlenou oblastí;

⁽¹⁾ V Evropě je přibližně 5 000 měst a téměř 1 000 velkoměst, jež jsou hospodářskými, společenskými a kulturními středisky. Tato poměrně hustá městská síť zahrnuje jen málo opravdu velkých měst. V EU žije pouze 7 % lidí ve městech, která mají více než 5 milionů obyvatel (ve srovnání s 25 % v USA), a pouze pět velkoměst EU se objevuje v první stovce největších měst světa. Zelená kniha o územní soudržnosti. KOM(2008) 616 v konečném znění.

- *slabě osídlená oblast*: souvislý shluk místních jednotek, jež ne-náleží ani k hustě osídlené oblasti ani k přechodné oblasti ⁽²⁾.
- Ve většině členských států odpovídá „místní jednotka“ obci či městu. Slabě osídlené oblasti pokrývají 84 % celkové plochy EU-25 ⁽³⁾.

2. Městské a venkovské oblasti – odlišný vývoj

2.1 Již několik let je přijímán názor, že větší úsilí v oblasti výzkumu a vývoje umožní EU čelit globalizaci. Lisabonská strategie ostatně obsahuje výslovně stanovený cíl zvýšit investice do této oblasti na 3 % HDP.

2.2 Je třeba lépe analyzovat potenciál regionů, který se liší v závislosti na jejich demografických charakteristikách (různě rychlé stárnutí obyvatelstva), sociologických charakteristikách (lidský kapitál), výrobních faktorech (mobilita kapitálu a kvalifikovaných pracovníků a s tím související mobilita části daňového základu) a výrobních strukturách (zděděných z minulosti, přitažlivost pro investory).

2.3 Ačkoli nelze automaticky spojovat venkovské oblasti s úpadkem a „přechodné“ oblasti s rozvojem ⁽⁴⁾, v oblastech převážně venkovského charakteru (17,9 % evropského obyvatelstva) a v přechodných oblastech (37,8 %; celkem tedy 55,7 %) je obecně situace méně příznivá. Navíc v členských státech, kde jsou příjmy nižší, jsou rozdíly mezi městskými a mimoměstskými oblastmi větší ⁽⁵⁾.

2.4 V průběhu posledních let bylo vytvořeno či rozvinuto mnoho nástrojů pro stimulování inovací (sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj, rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace, JEREMIE, společné technologické iniciativy, tzv. *lead markets* atd.). Tato chválehodná činnost kontrastuje s relativním nezájmem vůči regionům, které nemají potenciál k využití těchto možností a k dosažení pozitivních výsledků.

2.5 Vzhledem k tomu, že převážná část ekonomické aktivity se soustřeďuje ve městech, je nezbytné nalézt rovnováhu při rozvoji znalostní společnosti.

⁽²⁾ Shluk místních jednotek s celkovou rozlohou nižší než 100 km², jenž nemá požadovanou hustotu zalidnění, ale leží uprostřed hustě zalidněné oblasti či přechodné oblasti, je třeba považovat za součást této oblasti. Pokud takový shluk leží mezi hustě osídlenou a přechodnou oblastí, považuje se za součást přechodné oblasti.

⁽³⁾ Seznam regionů 2006 (údaje za roky 2000–2004, s. 162).

⁽⁴⁾ V období 1995–2004 překročil růst HDP v převážně venkovských oblastech průměr ve 43 % z nich oproti 36 % městských regionů a 39 % přechodných regionů.

⁽⁵⁾ Čtvrtá zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti, KOM(2007) 273 v konečném znění.

3. Návrhy pro dosažení rovnováhy zaměřené na mimoměstské oblasti

3.1 Kvalitní služby obecného zájmu pro zaručení sociální a územní soudržnosti

3.1.1 Komise se ve svém sdělení o službách obecného zájmu ⁽⁶⁾ zavázala k tomu, že „předloží Parlamentu souhrnnou analýzu dosavadních výsledků „liberalizace“ (...), „též přezkoumá pokrok dosažený při uplatňování protokolu“ (...) a „jednou za dva roky vypracuje zvláštní zprávu o sociálních službách, která bude sloužit jako nástroj pro výměnu se zúčastněnými stranami“. EHSV je toho názoru, že je obzvláště důležité, aby Komise přezkoumala případné dopady liberalizace na územní soudržnost. Analýza Komise by měla přinést údaje s označením, zda pocházejí z městských či venkovských územních samospráv, a záznamy názorů jejich obyvatel.

3.1.2 Přístup ke zdravotní péči zmíněný v Chartě základních lidských práv (článek 35) může být obzvláště obtížný v mimoměstských oblastech, a to z důvodu nedostatku kvalifikovaného personálu, příslušné infrastruktury a rozpočtových prostředků, Komise by měla zahájit diskusi s územními samosprávami a dotyčnými organizacemi zaměstnavatelů a odborovými federacemi, aby se zjistilo, jak koncipovat nástroje (smlouvy mezi sociálními partnery, pomoc ze strany státu, iniciativy Společenství) k obnovení dynamiky tohoto odvětví.

3.2 Informační a znalostní společnost

3.2.1 Přestože se mnohdy tyto koncepce zaměřují, znalostní společnost (ideál či vývojový stupeň lidstva) je třeba odlišovat od informační společnosti (masivní používání informačních a komunikačních technologií). Informace jsou pouze nástrojem k nabytí poznání.

3.2.2 Vzdělání je klíčovým faktorem pro pokrok na cestě ke znalostní společnosti. V mimoměstských oblastech se projevuje vliv demografického vývoje (emigrace, vysoká míra závislosti, stárnutí obyvatelstva atp.). Každoročně musí malé školy ležící v méně dynamických oblastech zavírat, protože už nemají dostatečný počet žáků. To může posílit trend odchodu, neboť rodiče upřednostňují usadit se v živějších oblastech, pokud jde o aktivitu, vytváření pracovních příležitostí, školy a infrastrukturu pro přijetí, jež jsou k dispozici ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Služby obecného zájmu, včetně sociálních služeb obecného zájmu: nový evropský závazek, KOM(2007) 725 v konečném znění.

⁽⁷⁾ EHSV navrhl vytvořit demografický fond, který by umožňoval čelit všem těmto obtížím.

3.2.3 Pokud jde o podíl dospělých se středním či vyšším vzděláním, v EU se ukazuje, že dochází k souvislému snižování rozdílu mezi převážně venkovskými regiony a přechodnými regiony oproti regionům převážně městským. Země na severu Evropy a některé nové členské státy (FR, NL, FI, BE, PL, CZ, HU) vykazují v tomto směru lepší výsledek (méně než 10 procentních bodů rozdílu), v některých zemích (UK, DE, AT) je úroveň vzdělání vyšší ve venkovských oblastech než v oblastech městských. Výrazné rozdíly (více než 20 procentních bodů) se ukazují v zemích u Středozemního moře (GR, ES, IT, PT).

3.2.4 Procentní zastoupení dospělých s odborným vzděláním (*life-long learning*) je relativně nízké (přibližně 12 % v EU-25), mezi venkovskými a městskými oblastmi není výrazný rozdíl. Některé země podporují vzdělávání dospělých (DK, ES, NL, AT, SL, SK, SE, UK), jiné tak činí v menší míře. Ukazuje se, že nárůst účasti dospělých ve venkovských oblastech je o trochu vyšší než v městských oblastech ⁽⁸⁾.

3.2.5 Přestože nízká vzdálenost zvyšuje účast studentů z blízkých venkovských oblastí, vzdálenost univerzitních středisek se nejeví jako překážka pro získání vyššího vzdělání, avšak může znamenat větší potíže při volbě studijní dráhy.

3.2.6 Evropská komise oznámila, že jisté členské státy nevyvíjejí dostatečné úsilí k tomu, aby se vypořádaly s případy nedokončeného vzdělání a podporovaly celoživotní učení a plnily tak cíle stanovené v lisabonské agendě.

3.3 E-learning a význam širokopásmového připojení ⁽⁹⁾

3.3.1 Soustředění vysokých výdajů na V+V do celkem omezeného počtu regionů EU vyvolává obavy: 70 % V+V se nachází v Německu, Francii a Spojeném království. Z propočtu výdajů na V+V podle regionů vyplývá, že v 35 regionech převyšuje soustředění V+V cíl z Lisabonu ⁽¹⁰⁾.

3.3.2 EHSV zdůrazňuje, že klíčovým předpokladem využití IKT v celoživotním učení, zvláště ve venkovských oblastech a malých městech Společenství, je podpora širokopásmového připojení

k internetu ⁽¹¹⁾, umožňujícího přístup k systémům elektronického učení, ze strany EU a vlád členských států.

3.3.3 V prosinci roku 2007 dosáhlo pokrytí širokopásmovým připojením průměru 98 % obyvatel městských oblastí, zatímco pokrytí venkovských oblastí nepřesáhlo 70 % venkovského obyvatelstva EU-27 ⁽¹²⁾.

3.3.4 Širokopásmové připojení tvoří součást širší strategie zaměřené na zajištění statusu obecného zájmu pro eAccess ⁽¹³⁾. Zvláštní pozornost si zasluhuje cena služby, která je v některých členských státech velmi vysoká.

3.4 Zaměstnanost a geografická poloha

3.4.1 Přehušnění dopravy se v současnosti týká 10 procent evropské silniční sítě, zejména hlavních tahů, které spojují okrajové regiony, jež jsou většinou obytnými zónami, s městskými centry, která obyvatelům poskytují pracovní příležitosti. Každoročně přijde na 0,5 % HDP. Za účelem snížení výskytu tohoto problému by Komise mohla po konzultaci se sociálními partnery usilovat o větší podporu práce na dálku. Tento prvek flexikurity by tak posloužil územní soudržnosti, neboť by povzbudil místní obchod snížil environmentální náklady ⁽¹⁴⁾.

3.4.2 Účinnost hledání zaměstnání může klesat s rostoucí vzdáleností od pracovních příležitostí (měřenou časem vynaloženým na dopravu a z toho plynoucími náklady), protože lidé mají méně informací o pracovních příležitostech, jež se nacházejí daleko od jejich bydliště ⁽¹⁵⁾.

⁽⁸⁾ Elena Saraceno: *Delivering quality education to rural regions*. Innovative Service Delivery: Meeting the Challenges of Rural Regions. Kolín nad Rýnem, 3.–4. dubna 2008.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV Konkurenceschopnost evropských regionů na základě výzkumu a inovací – Příspěvek k vyššímu růstu a k vytváření více a lepších pracovních příležitostí, Úř. věst. C 211, 19.8.2008, s. 1.

⁽¹⁰⁾ Těchto 35 regionů představuje 46 % celkových výdajů na V+V v EU-27, což odpovídá dvojnásobku z hlediska poměru vůči HDP. V nejextrémnějších případech výdaje na V+V dosahují 7 % HDP v Brunswiku (DE) a v dalších 12 regionech přesahují 4 %. Čtvrtá zpráva o pokroku v oblasti soudržnosti, KOM(2006) 281 v konečném znění.

⁽¹¹⁾ Přístup k širokopásmovému internetu – vysokorychlostní komunikační kanál, který umožňuje plynulý a rychlý přístup k informačním zdrojům a k výukovým projektům elektronickou cestou (zdroj – <http://www.elearningeuropa.info/>).

⁽¹²⁾ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Lepší přístup k moderním IKT pro venkovské oblasti. KOM(2009) 103 v konečném znění. Pokrytí venkovských oblastí je nadále slabá na Slovensku (39 %), v Polsku (43 %), Řecku (50 %), Lotyšsku (65 %), Bulharsku a Rumunsku.

⁽¹³⁾ Viz stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Přínos celoživotního učení využívajícího informační technologie pro evropskou konkurenceschopnost, průmyslové změny a rozvoj sociálního kapitálu, Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 20.

⁽¹⁴⁾ Více než 50 % spotřeby pohonných hmot je způsobeno silničními zácpami či nevhodným způsobem jízdy. Celkové environmentální náklady (znečištění ovzduší, hluk, globální oteplování) v odvětví dopravy se odhadují na 1,1 %. (viz Evropská komise, Přezkum Bílé knihy Evropské komise o dopravě z roku 2001 v polovině období, KOM(2006) 314 v konečném znění, 22. června 2006).

⁽¹⁵⁾ Y. Zenou, „Les inégalités dans la ville“ [Nerovnosti ve městě] in *Villes et économie*, La documentation française, 2004.

Bydlení, voda, elektřina, plyn a další paliva, v procentech z celkových výdajů (2005)

	dělníci	zaměstnanci	podnikatelé	nezaměstnaní	důchodci	ostatní neaktivní	rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou	rozdíl mezi průměrem neaktivních a aktivních
be Belgie	26,3	22,5		36,3	29,9	23,7	13,8	5,6
dk Dánsko	27,8	25,6	28,7			33,1	7,5	5,7
de Německo	29,9	27	27,6	35,8	32,5	35,5	8,8	6,4
ie Irsko	20,3	21,1	22,3	25	30,4	28,3	10,1	6,7
gr Řecko	22,1	22,1	20,6	24,7	29	31,5	10,9	6,8
es Španělsko	26,3	28,9	26,9	29,5	35	34,9	8,7	5,8
fr Francie	25,8	23,2	22	30,9	31,1	33,4	11,4	8,1
it Itálie	25,8	27,2	26,6	28,1	34,2	35,3	9,5	6,0
lu Lucembursko	29,6	27,4	30,9	32,9	34,9	34,2	7,5	4,7
nl Nizozemsko	23,6	22,3	24,3	32	32,8	28,8	10,5	7,8
at Rakousko	22,2	20,7	21,5	27,1	24,3	23,4	6,4	3,5
pt Portugalsko			26,3	27,1	30,6	31,7	5,4	3,5
fi Finsko	25	23	26,6	34,4	35,6	27,1	12,6	7,5
se Švédsko	28,4	27,5		32,9	35,5	30,8	8	5,1
uk Spojené království	27,9	25,4	25,4	39,5	39,7	34,8	14,3	11,8

Zdroj: Eurostat; vlastní výpočty.

3.4.3 Okrajové oblasti mohou těžit ze svého relativního vzdálení, pokud jde o bydlení a kvalitu života. Je zde velký potenciál, který lze rozvíjet, zejména v zemích podporovaných politikou soudržnosti, neboť pokud příjem stoupne o 1 %, domácnosti rovněž zvýší svou spotřebu o 0,7–0,8 % v prostoru svého bydliště, po zohlednění faktoru cen.

3.4.4 Je třeba zmínit jev zvaný rozrůstání měst (*urban sprawl*), který je obzvláště výrazný v zemích/regionech s vysokou hustotou zalidnění a silnou ekonomickou dynamikou, které čerpaly prostředky ze strukturálních fondů. Mezi roky 1990 a 2000 se městské oblasti rozrostly celkem o více než 8 000 km², což je plocha odpovídající více než trojnásobku rozlohy Lucemburska⁽¹⁶⁾. To má samozřejmě důsledky i pro biologickou rozmanitost.

3.5 Cestovní ruch spojený s kulturou jako faktor rozvoje

3.5.1 Cestovní ruch se podílí na HDP členských států ve výši 3–8 %. Toto odvětví zaměstnává v EU 9 milionů osob. „Je také mocnou tažnou silou pro ostatní hospodářská odvětví: od průmyslu (zejména v odvětvích souvisejících s módou) po dopravu, zemědělsko-potravinářský sektor, obchod a další odvětví služeb“⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ European Environment Agency, *Urban Sprawl in Europe: the ignored challenge*, 2006.

⁽¹⁷⁾ Viz stanovisko EHSV z vlastní iniciativy k tématu Cestovní ruch a kultura – dvě síly pro růst, Úř. věst. C 110, 9.5.2006, s. 1.

3.5.2 Podpora uměleckého dědictví, kulturních akcí, výstav a přehlídek, enogastronomie, agroturistiky, cestovního ruchu spojeného s kinematografií a tematických kulturních parků může představovat silné zdroje investic a pracovních příležitostí. EHSV odkazuje na doporučení, který nedávno vydal na podporu tohoto odvětví.

3.5.3 V této otázce je třeba vyzdvihnout iniciativy v rámci projektu Natura 2000⁽¹⁸⁾.

4. Síť měst usnadňuje šíření IKT

4.1 Lisabonská smlouva zavádí nový rozměr vedle hospodářské a sociální soudržnosti, územní soudržnost. Předpokladem úspěšné globální vize hospodářského a sociálního rozvoje je přijetí určité perspektivy územního plánování – coby hlavního nástroje územní soudržnosti – s ohledem na informační a komunikační technologie.

4.2 Činnost veřejné správy musí brát zřetel na všechny geografické oblasti. K dosažení nového cíle územní soudržnosti je na venkově nezbytné posílit vazby mezi malými a středními městy. Síť, v níž se sdružují, mohou a musejí přispívat k územní soudržnosti tím, že budou vystupovat jako zprostředkovatelé zavádění IKT ve venkovských oblastech.

⁽¹⁸⁾ Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

5. Závěry a doporučení

5.1 Ne determinismu – mimoměstské oblasti mají budoucnost. V EU je mnoho venkovských oblastí, kde je vysoká kvalita života. Tam, kde je situace nepříznivá, může vybavení vhodnou infrastrukturou, úsilí zlepšit vzdělávání a účinné používání IKT kromě dalších faktorů přispět značnou měrou k podpoře podnikavosti⁽¹⁹⁾, podnícení pokroku a zlepšení kvality života ve venkovských a přechodných oblastech.

5.2 Je třeba posílit vazby mezi venkovskými a městskými oblastmi. Po desetiletí se nahlíželo na rozvoj měst a rozvoj venkovských oblastí jako na dvě odlišné záležitosti. Politika zaměřená na venkov se tradičně soustředila výlučně na oblast zemědělské výroby. Ale časy se mění a se silícím vzájemným působením a komunikací mezi venkovem a městem je „klasické“ rozlišení méně zřetelné a hranice mezi venkovem a městem je pozvolnější. Musí proto existovat integrovaný cíl rozvojových politik⁽²⁰⁾.

5.3 Potenciál IKT ve venkovských oblastech. V současné době existují specifické politiky na podporu IKT ve venkovských oblastech skrze strukturální fondy a EZFR, avšak k překonání stávající propasti vyžaduje intenzivnější působení zaměřené na zemědělské podniky, malé a střední podniky a mikropodniky, na mládež, ženy (především proto, aby byly podpořeny venkovské podniky), starší osoby a znevýhodněné skupiny⁽²¹⁾. Síť středně

velkých a malých měst přispívají k územní soudržnosti a jsou přínosem k technologické inovaci ve venkovském prostředí.

5.4 Strukturální fondy jsou obecnými nástroji. Hlubší úvaha o budoucnosti těchto regionů v souladu s prospektivním přístupem by umožnila lépe nastavit strukturální fondy, aby se optimalizoval jejich dopad, a v případě potřeby se navrhly nové možnosti řešení.

5.5 Účast občanské společnosti. Velká rozmanitost EU-27 vyžaduje, aby rozvojové cíle venkovských oblastí byly účinné, pokud budou stanoveny centrálně. Je proto zásadní, aby se na přípravě politik, jež se týkají budoucnosti venkova, podílela občanská společnost venkovských obcí⁽²²⁾.

5.6 Vhodné ukazatele. Jak již EHSV zdůraznil, bylo by třeba vypracovat „reprezentativnější ukazatel soudržnosti, který by zahrnoval vedle HDP i proměnné, jako např. míru zaměstnanosti a míru nezaměstnanosti, rozsah sociální ochrany, stupeň přístupu ke službám obecního zájmu atd.“⁽²³⁾. Tyto ukazatele by měly být rovněž doplněny o ukazatele týkající se nerovnosti příjmů (Giniho koeficient nebo kvantilový podíl) a emisí CO₂ (na obyvatele nebo vývoj od roku 1990). Všeobecně je nezbytně nutné konsolidovat evropské statistické nástroje, zejména na úrovni NUTS, a posílit vazby mezi Eurostatem a vnitrostátními statistickými institucemi, aby bylo možné disponovat co nejrychleji co nejúplnějšími a nejpřesnějšími údaji⁽²⁴⁾⁽²⁵⁾.

V Bruselu dne 16. července 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ Jako příklad může sloužit výroba energie z obnovitelných zdrojů; třeba větrná energie může být výrazným zdrojem příjmů ve venkovských oblastech.

⁽²⁰⁾ V lednu 2009 uskutečnilo GR REGION semínář k této tematice, kde byly představeny úspěšně fungující vztahy mezi venkovem a městem. Příklad: operační program Skane-Blekinge ve Švédsku. Viz *Urban-Rural linkages fostering sustainable development in Europe*. Inforegio.

⁽²¹⁾ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Lepší přístup k moderním IKT pro venkovské oblasti. KOM(2009) 103 v konečném znění.

⁽²²⁾ Viz stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Potřeba koordinované činnosti na úrovni EU s cílem posílit občanskou společnost ve venkovských oblastech, a to zejména v nových členských státech, Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 37.

⁽²³⁾ Viz stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Více než HDP – ukazatele pro udržitelný rozvoj, Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 53.

⁽²⁴⁾ Při příležitosti oživení Lisabonské strategie v březnu roku 2005 Evropská rada upřesnila, že tato strategie se začleňuje do širšího kontextu udržitelného rozvoje, podle něž je třeba řešit současné potřeby, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojit svoje potřeby. *Závěry Evropské rady z června 2005*.

⁽²⁵⁾ Viz stanovisko EHSV Čtvrtá zpráva o soudržnosti, Úř. věst. C 120, 16.5.2008, s. 73.